

Koersnota verstedelijking 2010-2020 (met doorkijk tot 2040)

Position paper: standpunt gemeente Overbetuwe

Versie 1.1 (B&W 25 mei 2010)

PROLOOG

Inleiding

Het Rijk wil afspraken maken met de Stadsregio Arnhem Nijmegen over verstedelijking tot 2020. Deze afspraken namens gemeenten in de regio zijn op hoofdlijnen. Het noodzakelijke fundament voor de afspraken met het Rijk bestaat uit bestuurlijke overeenkomsten (BOV's) tussen de 20 gemeenten en de Stadsregio. Als gemeenten deze BOV's eind 2010 ondertekenen, wordt daarmee de 'overeenkomst concessie woningbouw' uit 2004 opgevolgd.

Verstedelijking kun je niet op zichzelf bezien. Een integrale benadering is noodzakelijk. Daarom wordt verstedelijking bezien in samenhang met economie, mobiliteit, landschap, water, natuur, cultuurhistorie en recreatie. Deze thema's zijn op lokale schaal reeds in samenhang uitgewerkt in onze gemeentelijke Toekomstvisie+.

In dit document wil Overbetuwe haar standpunt voor regionale ontwikkelingen qua verstedelijking verduidelijken. Door het gemeentelijk beleid te verbinden met de regionale Koersnota kunnen we laten zien dat Overbetuwe een waardevolle bijdrage kan (blijven) leveren voor de lokale én regionale integrale opgaven.

Proces

De 20 bestuurlijke overeenkomsten (BOV's) moeten vanzelfsprekend in regionale samenhang tot stand komen. Daartoe wil de Stadsregio allereerst een Verstedelijkingsvisie opstellen voor de gehele regio. Deze visie is de basis voor af te sluiten BOV's. De regio wil de Verstedelijkingsvisie in de zomer laten verschijnen, waarna de Stadsregioraad in het najaar een besluit over vaststelling neemt.

Voordat de Stadsregio de visie opstelt, moeten bepaalde onderwerpen eerst nader onderzocht worden. Daartoe heeft de regio acht regionale kwesties geformuleerd in de Koersnota. Deze Koersnota integreert de

kwesties in twee globale verstedelijkingsrichtingen voor de periode tot 2040. De Koersnota kiest niet; de nota agendeert alleen kwesties maar lost ze niet op. Dat moet immers gebeuren in de Verstedelijkingsvisie.

De nog op te stellen Verstedelijkingsvisie vervangt straks niet het Regionaal Plan. Immers, dat plan geldt formeel tot en met 2015 en is grotendeels nog actueel. Wel is de Verstedelijkingsvisie een aanscherping van het Regionaal Plan, specifiek op het vlak van verstedelijking.

Het volledige proces van de regionale verstedelijkingsafspraken is ook puntsgewijs weergegeven in de bijlage van dit document.

Leeswijzer

Bij toezending van de Koersnota vroeg de Stadsregio expliciet naar de mening en standpunten van Overbetuwe. Dit document geeft dit standpunt door het gemeentelijke beleid met de regionale Koersnota te verbinden.

De standpunten zijn verdeeld over een deel A en een deel B. Deel A gaat over enkele van de acht kwesties die in de Koersnota benoemd zijn. Dit speelt vooral tot 2020. Deel B gaat over het verstedelijkingsperspectief na 2020. Immers, de Koersnota gaf een doorkijk tot 2040.

Standpunten uit dit document zenden wij toe aan de Stadsregio. Zij zullen dit meewegen in de concrete invulling van de Verstedelijkingsvisie. Tevens kan dit van nut zijn voor de inbreng vanuit Overbetuwe in de vergadering van de Stadsregioraad op 24 juni 2010, alwaar de Koersnota ook wordt besproken.

DEEL A: TOT 2020

Volg de behoefte

Het middengebied van de Stadsregio Arnhem Nijmegen is in trek bij bewoners en bedrijven. Nijmegen, Arnhem, Overbetuwe en Lingewaard zijn de nummers 1 tot en met 4 in deze regio qua werkgelegenheid en inwoneraantal. Overduidelijk dat het middengebied in alle opzichten het middelpunt is van de regio.

De afgelopen jaren bleek al duidelijk dat het middengebied 'gewild' is. Aan acquisitie voor bedrijven hoefden wij niets te doen aangezien bedrijven hun weg al zelf wisten te vinden naar het middengebied. Ook de snelle verkoop of verhuur van de ruim 2.000 nieuwe woningen die de afgelopen 5 jaar in Overbetuwe zijn gebouwd, laat zien dat men dit een aantrekkelijk woongebied vindt. Zowel de lokale vestigers (autonome groei) als de vestigers uit andere delen van de regio of het land.

Door met de verstedelijkingsstructuur deze behoefte te volgen, bereik je dat bedrijven, bewoners en overheden samen de komende tien jaar toegevoegde waarde kunnen creëren in het middengebied van de regio. Dit kan volgens ons alleen met een goed regisserende overheid!

Hieronder enkele aspecten, die hierbij volgens ons belangrijk zijn. We kiezen hierbij voor een focus op enkele aspecten, maar zonder de vereiste integraliteit uit het oog te verliezen.

Brede economie; houdt de focus breed

Uitgaan van een brede economie is reëel en waardevol. Daarom doen wij dat ook in ons Sociaal Economisch Beleidsplan. Door de brede economie te onderkennen (met ook aandacht voor enkele gespecialiseerde niches) heb je hét kenmerk van de regionale economie te pakken. In dit brede segment zit verreweg de meeste werkgelegenheid.

Wij vragen de regio te waken voor te veel focus op zakelijke dienstverlening en hoger opgeleide werkgelegenheid. Houdt de lager

geschoolde arbeid in de gaten. De regio - in het bijzonder de A15 zone - is ook aantrekkelijk voor transport en distributie. Deze sectoren bieden doorgaans veel arbeidsplaatsen voor lagergeschoolden, naast in toenemende mate arbeidskrachten met middelbaar en hoger opleidingsniveau. Kortom; houdt bij de brede economie de focus ook echt breed!

Kloppend aanbod van woonmilieus

Vraaggericht bouwen staat in onze Woonvisie centraal. In de Koersnota geeft de regio bouwen voor de vraag van (toekomstige) bewoners ook de nodige aandacht. Wij vragen de Stadsregio dit als uitgangspunt te (blijven) hanteren, ook in Verstedelijkingsvisie en BOV's.

De vraag naar woningen kun je als overheid slechts marginaal bijsturen. Meer of andere woningen aanbieden dan de markt aankan, leidt tot een mismatch en leegstand. Het is daarom belangrijk om op adequate wijze te voorzien in de woonbehoefte, zowel kwalitatief als kwantitatief. Daartoe bouwen we in Overbetuwe zeker niet alleen voor gezinnen. Uit de Woonvisie blijkt bijvoorbeeld ook een majeure opgave voor de sociale huurappartementen. Het uitgangspunt van voldoen aan woonbehoefte (per locatie, straat, buurt, kern of wijk) vraagt meer ruimte om dit maatwerk mogelijk te maken. Immers, die behoefte laat zich niet op voorhand vangen in de 'matrix 50/50'. Dat noodzakelijke maatwerk blijft onze inzet.

Tenslotte constateert de Stadsregio dat bijbouwen van woningen geen oplossing is om schaarse voorzieningen overeind te houden. Wij zijn het hiermee eens; het is een reële veronderstelling dat dit vechten tegen de bierkaai is. Clustering en bereikbaarheid van voorzieningen is een meer succesvolle strategie. Dit is ook een uitgangspunt in onze gemeentelijke Toekomstvisie+.

Mobiliteit

Met de noodzakelijke doortrekking van de A15, verbreden van de A50 en A12, de tweede stadsbrug en fiets(snel)routes is de bereikbaarheid op 2 of 4 wielen straks weer ruim op peil. Wij anticiperen hierop door investeringen in de entreegebieden (bij de afslagen van de snelweg), de tangentenstructuur rondom Elst en het 'rondje Overbetuwe'.

Het regionale (H)OV-systeem staat goed in de steigers. Drie HOV-assen door het middengebied hebben een goed voedingsgebied, waarbij de voeding van lijn tussen Elst en Zevenaar overigens nog aanmerkelijk vergroot kan worden door deze centraal over bedrijventerrein De Aam te leiden.

Maatregelen in het kader van Stadsregiorail en P&R - beiden o.a. bij het station van Elst - worden gelukkig ook binnen afzienbare tijd uitgevoerd. Echter, voor een goed functionerend (H)OV-systeem doemen er bedreigingen op. Daarom:

- Moeten we er samen voor waken dat te veel goederenverkeer op het spoor tussen Arnhem en Nijmegen onze ambities op het gebied van OV en ruimte ernstig beperkt!
- Zou je de drie HOV-assen in het middengebied niet op zichzelf moeten bezien. Discussies over b.v. modaliteit en frequentie moet je altijd voeren in de context van het gehele OV-netwerk. Hierbij is ook aandacht nodig voor de aansluiting op auto (P&R) en trein (frequentieverhoging intercity's Arnhem-Nijmegen en treinen Tiel-Elst). Alleen dan ontstaat een echt samenhangend (H)OV-netwerk.

Uit het voorgaande blijkt dat juist het middengebied een enorme potentie heeft qua mobiliteit (bereikbaarheid en vervoerswaarde). Wij verzoeken de Stadsregio met klem de koers hier niet te wijzigen. Een koers die past bij onze Toekomstvisie+. Terecht merkt de Stadsregio op dat koerswijziging zou leiden tot kapitaalvernietiging en rendementsdaling. De gekozen koers is een robuuste die tot ver na 2020 zijn vruchten af kan werpen.

Ruimte

In onze Toekomstvisie+ zien wij in het oosten van Overbetuwe een accent voor regionale functies. Vooral rondom Elst zien we mogelijkheden. Wij gaan graag in gesprek met de Stadsregio (en provincie) om hiervan gezamenlijk aan te werken zodat we - binnen bepaalde kaders - zo kunnen voorzien in de behoefte van bedrijven en bewoners uit de gehele regio.

Op deze wijze kunnen wij bijdragen aan de twee steden in hun rol als economische motoren van de Stadsregio. Vooral het middengebied heeft grote kansen en eigen kwaliteiten in zich om een samenhangende ruimtelijke eenheid te creëren tussen de centra van de twee steden.

Hierbij blijven wij als Overbetuwe een onderscheid maken met het woonmilieu in Arnhem-Zuid en Nijmegen-Noord. Het vertroebelen van dit onderscheid leidt namelijk tot kwaliteitsverlies en een minder herkenbare identiteit van het middengebied.

Een sterke samenhangende landschappelijke structuur met behoud van een eigen Betuwse identiteit is hierbij noodzakelijk! Zo'n structuur biedt tegenwicht aan de verstedelijking waarbij landschappelijke (cultuurhistorische) waarden in stand worden gehouden.

In dit kader valt ons op dat de ontwikkelingszone voor werken in de A15 zone te fors is opgezet. Wij zien langs de A15 (en secundair de A325) ook mogelijkheden. Ten westen van de overgangszone uit onze Toekomstvisie+ moet het (open) agrarisch en recreatief landschap echter blijven overheersen. De ontwikkelingszone moet smaller opgezet worden om zo het landschap tussen A50 en overgangszone te ontzien. Voortzetting van de zone oostwaarts (direct langs de doorgetrokken A15) ligt volgens ons meer voor de hand.

DEEL B: NA 2020

Geleidt de behoefte binnen integrale kaders

De aandachtspunten uit deel A zijn voor ons belangrijk. Deze punten benoemen wij o.b.v. bestaand beleid. Dit moet zeker doorwerken na 2020. Dit deel B benoemt wat Overbetuwe hierbij verwacht.

De Stadsregio zet - scherp maar theoretisch - twee uiteenlopende perspectieven naast elkaar. In werkelijkheid kan realisatie van één van beide scenario's geen werkelijkheid worden. Daarom vragen wij de Stadsregio met klem hier genuanceerder mee om te gaan. Hieronder de koers waarop wij inzetten.

Perspectief 1 benoemt een eigen herkenbare identiteit voor het middengebied. Dat herkennen wij, onder andere uit onze Toekomstvisie+. We vinden het behouden van de eigen identiteit een waardevol en noodzakelijk uitgangspunt dat ook de Stadsregio bij elk scenario moet blijven hanteren.

Bij beide scenario's moet dit 'eigen gezicht in de Over-Betuwe' bij verstedelijking meer zijn dan woningen bouwen. Naast de link met economische en maatschappelijke functies en aandacht voor alle soorten mobiliteit, missen wij bij de perspectieven aandacht voor landschap, water, natuur, milieu, cultuurhistorie en recreatie.

Ook na 2020 is een sterke samenhangende landschappelijke structuur met een eigen Betuwse identiteit voor ons van belang. Bezie dit afstemmingsvraagstuk (ook op de laatstgenoemde zes punten) daarom tevens voor de periode na 2020. Ook na de termijn van het Regionaal Plan moeten de kaders integraal van karakter zijn. Hoofdstuk 4 van de Koersnota gaat hier nauwelijks op in. Zo herkennen we ons bijvoorbeeld niet in de indicatieve zoekruimte. Genoemde integrale karakters zullen in de Verstedelijkingsvisie daarom nadrukkelijker aan de orde moeten komen.

Na die integrale afstemming zal blijken dat er in het middengebied veel potentie zit die gebruikt kan worden. Als hier - binnen genoemde kaders - gebruik van wordt gemaakt, kan aangesloten worden bij de langetermijn-behoefte in Overbetuwe én tegelijkertijd identiteit en kwaliteit in het middengebied versterkt worden. De behoefte volgen en geleiden dus!

Door het afstemmingsvraagstuk (inclusief landschap, water, natuur, milieu, cultuurhistorie en recreatie), is tevens aandacht buiten het middengebied noodzakelijk. Ook daar liggen waardevolle kansen. Zo zal doortrekking van de A15 er bijvoorbeeld voor zorgen dat men zich binnen het regionale netwerk gaat heroriënteren en dan komen de flanken toch nadrukkelijker in beeld.

Daarnaast kan het middengebied ook niet de volledige opgave tot 2040 verwerken. Daarvoor is hier simpelweg niet voldoende fysieke ruimte. Het kan de door ons gewenste ontwikkelingsrichting en identiteit van Overbetuwe bedreigen. Tenslotte is relevant dat vóór 2040 ook het middengebied te maken zal krijgen met stabilisatie en krimp. De fase na 2020 biedt tevens nog kansen om de ruimtelijke structuur te versterken.

Concluderend: alleen met uitwerking van integrale kaders voor de periode na 2020 (met tevens aandacht buiten het middengebied), kunnen zinvolle langetermijnscenario's geschetst worden. Wij willen hierin participeren.

Overbetuwe is ervan overtuigd dat we zo een duurzame situatie kunnen bereiken, met behoud van de eigen identiteit van het middengebied. Een situatie die uiteindelijk solide genoeg blijkt om een goede kwaliteit van onze leefomgeving tot ver na 2020 te garanderen.

BIJLAGE: PROCES VERSTEDELIJKINGSOPGAVE

- 19 mei 2010: Bespreking in de commissie Ruimte van het standpunt van Overbetuwe op de regionale Koersnota*.
- 1 juni 2010: Raadsbesluit over het standpunt van Overbetuwe op de regionale Koersnota*.
- 24 juni 2010: Behandeling regionale Koersnota in Stadsregioraad.
- Rond de zomer: Stadsregio zal een voorstel voor de regionale Verstedelijkingsvisie verspreiden.
- 3e kwartaal: Standpuntbepaling Overbetuwe op het voorstel voor de regionale Verstedelijkingsvisie in commissie Ruimte* en gemeenteraad*.
- Eind 3e kwartaal: Vaststelling van de regionale Verstedelijkingsvisie in de Stadsregioraad (indicatie).
- Eind 2010: De Stadsregio hoopt met de gemeenten overeenstemming te hebben over de BOV's.

** Onder voorbehoud van agendering door het raadspresidium.*